

*Strengthening capacities in the Western Balkans countries
to address environmental problems through remediation of high priority hot spots*

COUNTRY COMPONENT SERBIA – Remediation of the Grand Backa Canal

EU zakonodavstvo u oblasti zaštite voda, 1 dan

Dr. Lubomir Nondek

Okvirna direktiva o vodama – cilj i struktura, principi, ključne definicije

Razvoj:

- Politika EU u oblasti voda (1973-2000),
- Teme: ciljevi kvaliteta, kontrola opasnih supstanci, monitoring, posebne mere za industrije, medjunarodna saradnja (velike reke, mora, poredjenje podataka), naučna baza
- postupanje sa izolovanim zagadjenjem i problemima (voda za piće, eutrofizacija, voda za kupanje, itd.)

Okvirna direktiva o vodama – cilj i struktura, principi, ključne definicije

- Direktiva o opasnim supstancama (76/464/EEC), sprovođenje međunarodnih konvencija i protokola
- Čerke direktive 76/464/EEC
- Novi kocepti – ciljevi kvaliteta životne sredine i granične vrednosti emisije (dopunski pristup)
- Potreba za sveobuhvatnim, sistematskim pristupom

Okvirna direktiva o vodama – cilj i struktura, principi, ključne definicije

- 1995., nacrt Okvirne direktive o vodama
- Principi su postavljeni čl.130m Rimski sporazum (princip predostrožnosti, preventive na izvoru, zagađivač plaća, troškovi i koristi, naučni dokaz, itd.),
- Finalna verzija u junu 2000,
- Ne prekidan razvoj, opoziv i zamena legislative na snazi,

Okvirna direktiva o vodama – cilj i struktura, principi, ključne definicije

- Ciljevi – voda i ekosistemi, sprečavanje daljeg pogoršanja, održiva upotreba, uključujući podzemne vode, fokus na prioritetnom zagađenju, postizanje „dobrog statusa vode“
- Održiva, izbalansirana i pravedna upotreba vode u EU

Definicije

- Vode i vodna tela,
- Veštačko vodno telo,
- Značajno preoblikovano vodno telo,
- Vodno područje,
- Nadležna organizacija,
- Status vode (ekološki, hemijski),
- Prioritetne supstance,
- Vodni servisi i korišćenje vode, itd.

Odnos prema drugim regulativama (*Acquis*)

Čl. 10, Okvirna direktiva o vodama:

- Regulativa u oblasti vode (*Water Acquis*) prihvaćena od strane Okvirne direktive (raspored razvoja okvirne dir. i sprovođenja odredbi)
- Direktive u oblasti vode u vezi sa: prečišćavanjem urbanih otpadnih voda, vodi za piće, itd.
- Integralnoj kontroli i sprečavanju zagađivanja (IPPC), Direktiva o deponijama, Direktiva o izveštavanju, Pristup javnosti informacijama, Strateška procena uticaja na životnu sredinu

Glavne dužnosti država članica, vremenski okvir za sprovođenje

- Transpozicija (kraj 2003), države članice će obavestiti EK, čl. 23,
- Sakupljanje podataka u vezi sa vodnim područjem, čl. 3, 5
- Lista nadležnih organizacija, nadležnih organizacija za rečni sliv, obaveštenje čl. 3(8), jun 2004
- Planovi za rečni sliv (podaci i karakteristike do 2004, nacrt plana za konsultaciju i strateška procena uticaja do 2008, finalna verzija 2009, revizija planova 2014, treći planovi 2020)

Glavne dužnosti država članica, vremenski okvir za sprovođenje

Obaveze vezane za monitoring, čl. 32:

- Detalji o monitoringu dati su u aneksu V, „sistematska i uporedna osnova“,
- Uspostavljanje programa monitoringa za a) površinske, b) podzemne vode c) zaštićena područja,
- Potrebni podaci za planiranje (osnovne karakteristike do 2004, kompletni podaci do 2008).

Glavne dužnosti država članica, vremenski okvir za sprovođenje

- Podešenost obaveza (vodna područja će uključiti program merenja, čl. 11, krajnji rok do 2012)
- Merenja: sprovođenje postojeće regulative EU u oblasti voda i druge vezane legislative (čl. 10, okvirna direktiva o vodama),
- Pijaća voda (zaštita izvora),
- Troškovi oporavka za vodne servise (ekonomski instrumenti),
- Dozvole (korišćenje, ispuštanje).
- Zagađenje usled akcidenta, poplave, itd.

Glavni izazovi i problemi, pregled stanja

1. Nadležna organizacija za rečni sliv, problemi sa saveznim ili regionalni uređenjem javne administracije i/ili podela upravljanja i zaštite vode između nekoliko sektora (npr. poljoprivreda, životna sredina i zdravlje)
2. Sistem klasifikacije statusa vode (istorijske razlike koje potiču sa fakulteta, metodologija, treninga),
3. Proces dobijanja dozvola (baza podataka, validnost, odnos ka izmenjenoj legislativi – granične vrednosti emisije (GVE)),
4. Sistemi monitoringa (gustina profila, uporedljivost, kapacitet i kompetentnost laboratorija, planovi, učestalost, upravljanje kvalitetom, itd.).

Glavni izazovi i problemi, pregled stanja

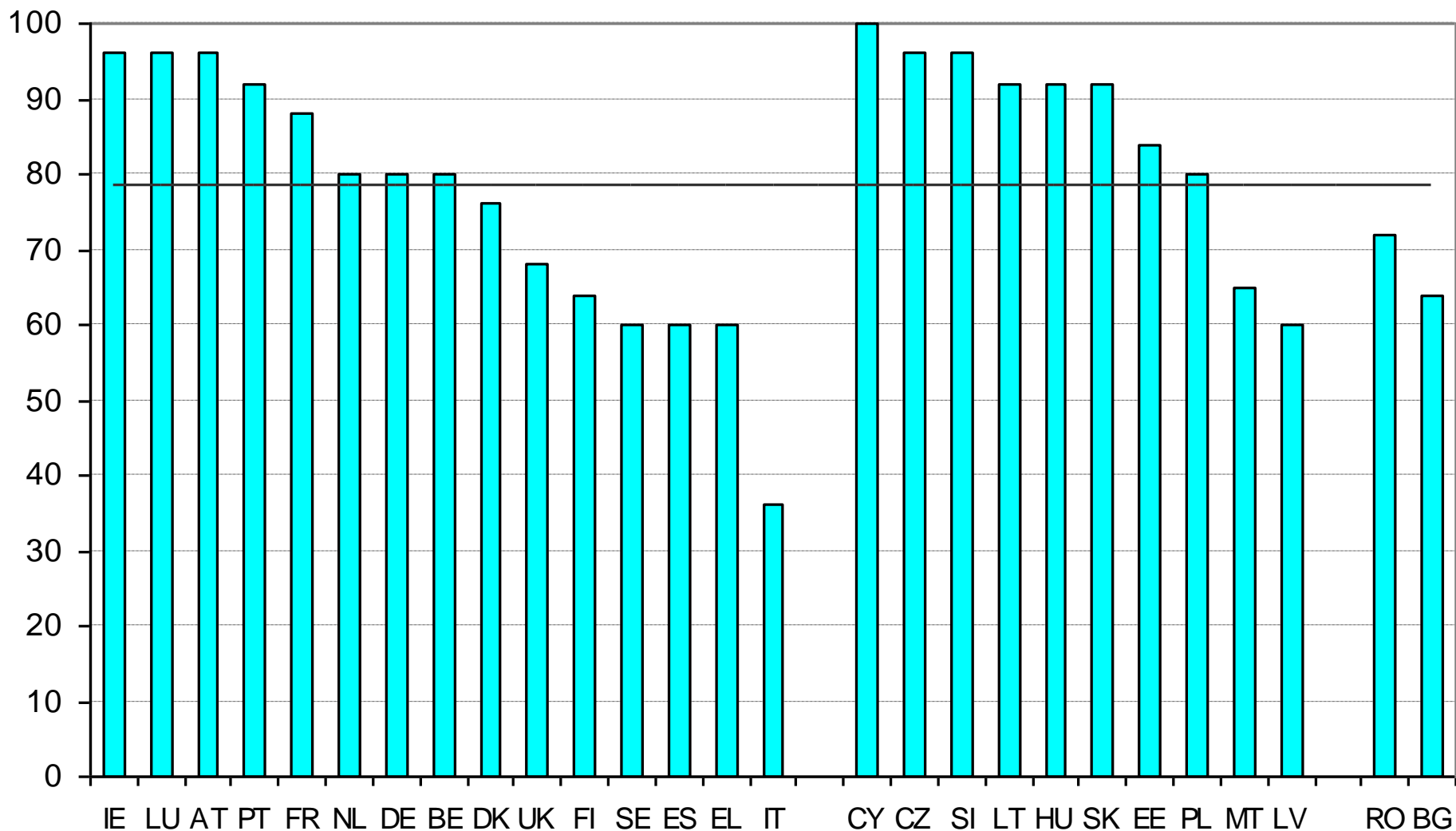

Izveštaji o proceni EK:

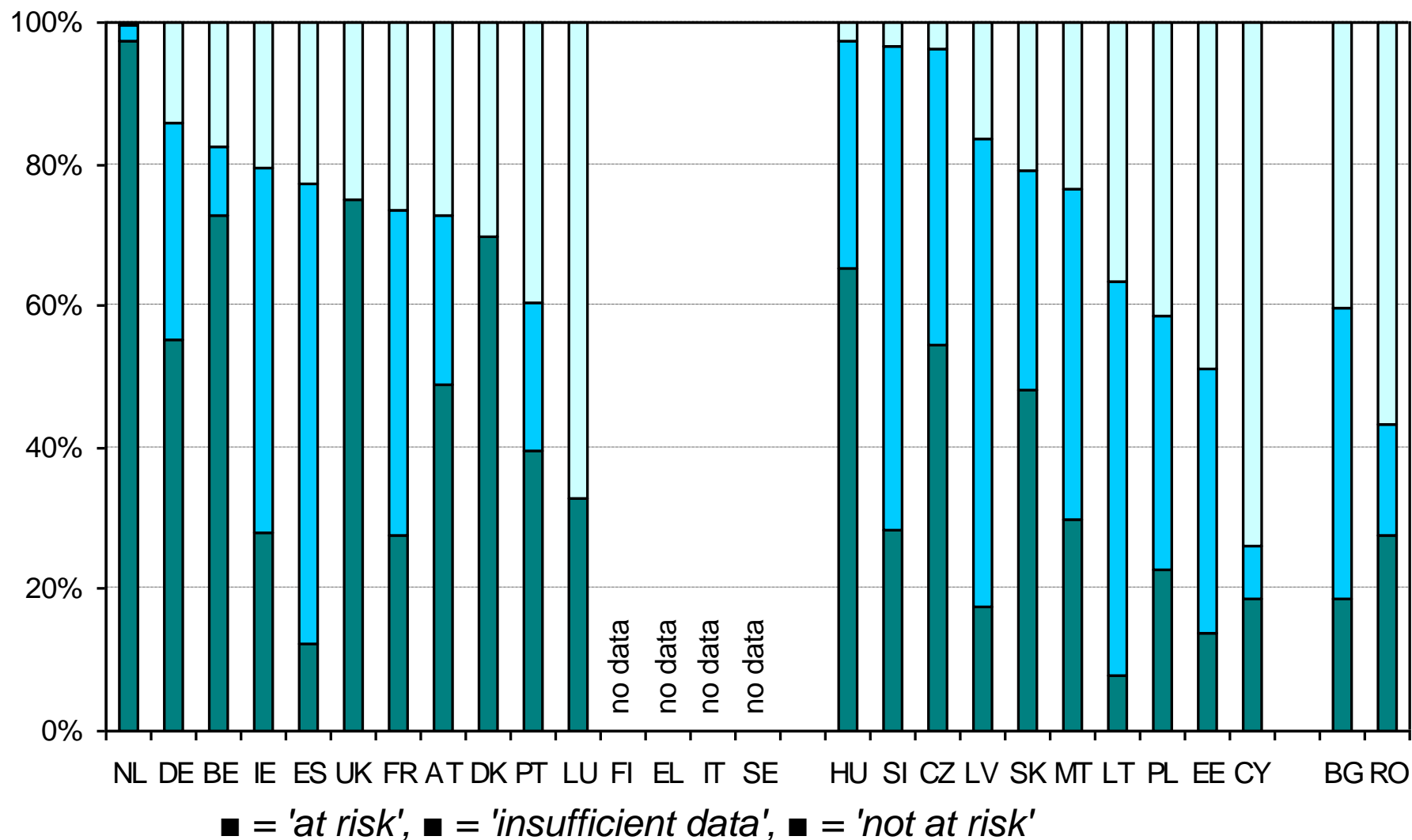
- a) Problemi sa transpozicijom (prekršaj u procedurama),
- b) Problemi sa saveznim državama ili ne saradnjom (npr. Belgija)
- c) Različiti nivoi (istorijski, škole) hidrologije, hidrobiologije,
- d) Podaci koji nedostaju (ne adekvatna gustina monitoringa).

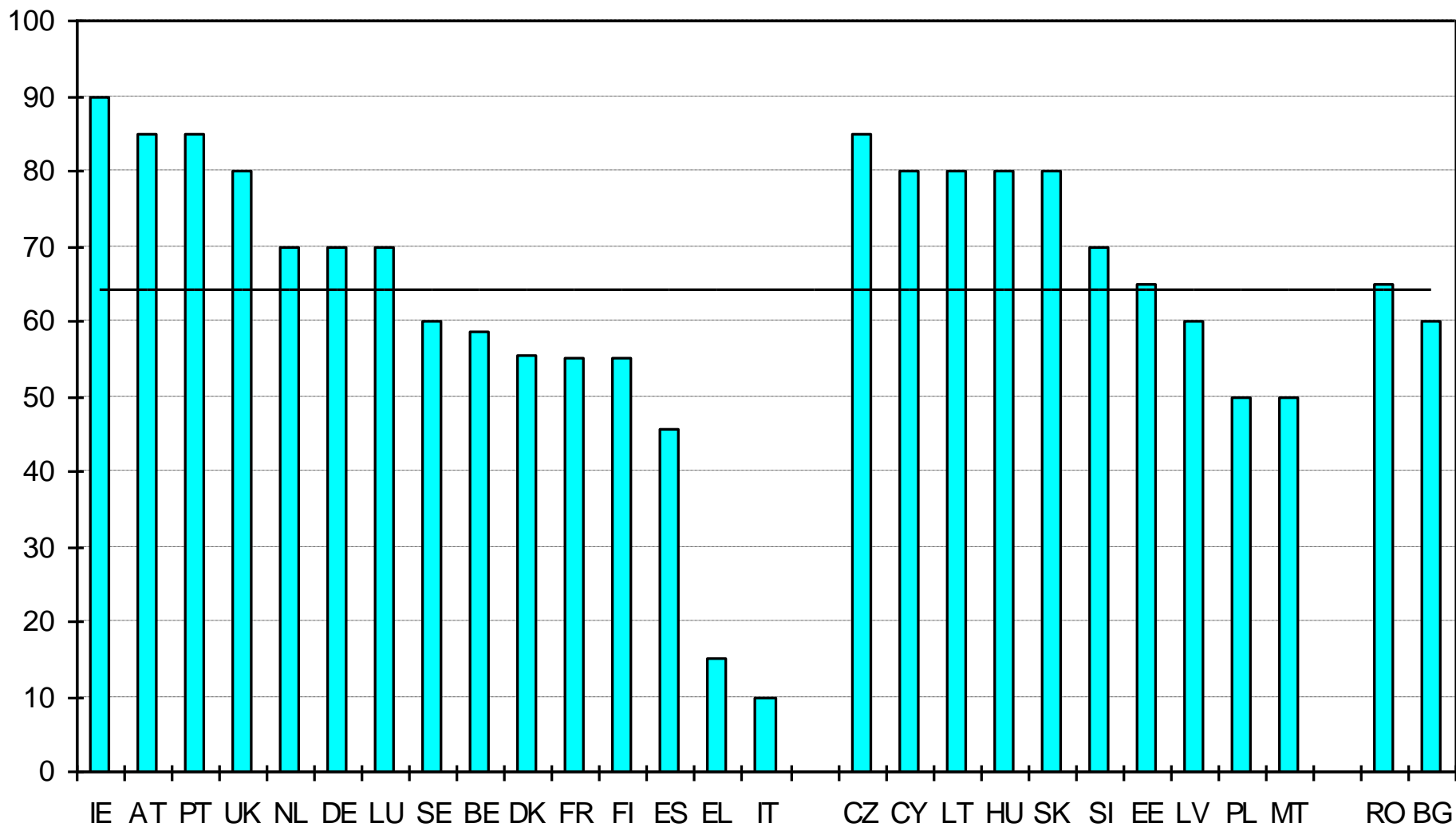
Implementacija administrativne postavke, čl.3

Procenat rizičnih površinskih vodnih tela

Indikator po državi članici povodom izvršenja izveštavanja

Transpozicija (Češka, tabele usaglašenosti)

- U Češkoj Republici granične vrednosti emisije su upotrebljavane bez ciljeva za kvalitet vode:
 1. Zastarela legislativa (definicije),
 2. Haos u dozvolama (izdatim od strane nadležnih za određeno područje, mnogi izuzeci za indutrije, slabo sprovođenje)
 3. Poljoprivredno zagađenje, zastarela CPPOV
 4. Nedostatak saradnje između ministarstva poljoprivrede i životne sredine, nedostatak povezanosti između sirove i tretirane vode za piće (Ministarstvo zdravlja)

Transpozicija (Češka, tabele usaglašenosti)

Prednosti:

1. Sprovođenje sistema klasifikacije koji je osnovan na hidrobiologiji,
2. Kapaciteti laboratorija (ljudski resursi),
3. Planiranje (tradicija centralistički planirane ekonomije),
4. Struktura rečnog sliva i nadležnih organizacija (Podnicky Povodí),
5. Zaštićena područja (Zaštićena područja prirodnih akumulacija vode u Češkoj - ChOPAV) i prostorno planiranje.

Transpozicija (Češka, tabele usaglašenosti)

Tabele usaglašenosti:

- Alat EK za merenje napretka transpozicije,
- Godišnji izveštaji nezavisnih konsultanata ugovorenih od strane EK (monitoring procesa transpozicije),
- Poređenje na osnovu pojedinačnih članova Okvirne direktive o vodama.

Državna administracija i vodna područja (odgovornosti, koordinacija)

- Prvi korak: zakonski okvir (Zakon o vodama) kako bi se definisale odgovornosti i osnovala vodna područja,
- Upravljanje i zaštita voda može da se podeli između nekoliko ministarstava ali mora biti koordinisano (jedna kontakt osoba za pregovaranje i izveštavanje),
- Pred-pristupna i pristupna pregovaranja zahtevaju veoma dobru saradnju i definisanje uloga (prednost za nove države članice). Voda je najteži deo u odeljku za životnu sredinu (ekonomski uticaj), pozicija u periodu tranzicije (vremenski plan) mora biti dobro pripremljena.

Rečni sliv i nadležne organizacije

- Rečni sliv je definisan hidrologijom, uključujući akvifere podzemne vode,
- Vodno područje, čl. 3.1 okvirne direktive o vodama, zahteva od država članica da identifikuje nadležne organizacije unutar svoje nacionalne teritorije,
- Vodna područja – administrativne jedinice (sveobuhvatan pristup zaštiti vode), čl. 2(15),
- Različit pristup ministarstava – Francuska (Agences de l'eau), VB (Regional water authorities 1974, National Rivers Authority 1989 kao ne-profitne organizacije, Agencija za zaštitu životne sredine u 1995 od strane novog zakona o životnoj sredini).

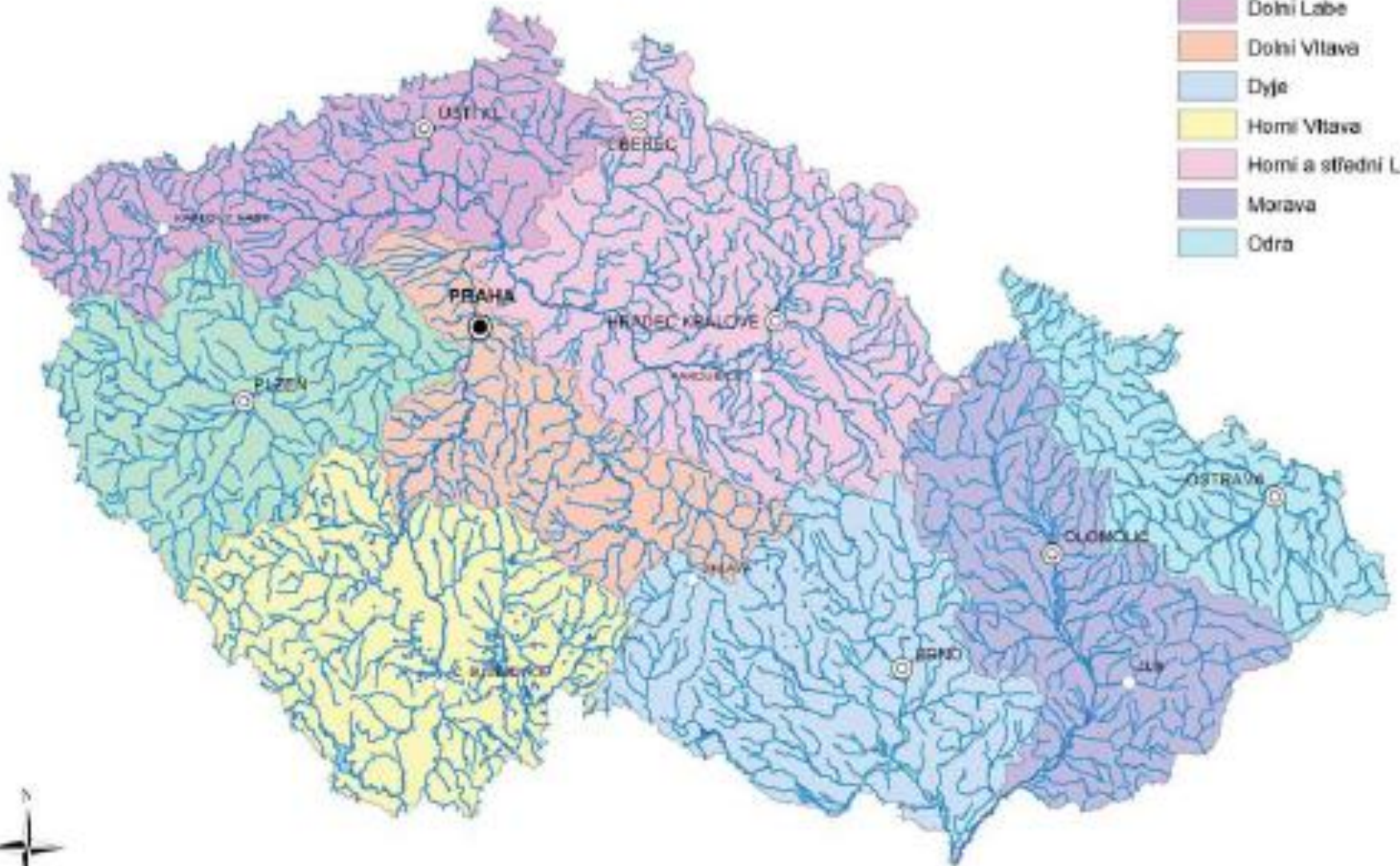
Rečni sliv i nadležne organizacije (Češka Republika)

1. 3 Evropska rečna sliva (Elba, Dunav i Odra),
2. Podnisky povodí je osnovana u 50-tim., izgradnja velike hidroelektrane, regulacija reka, infrastrukture za vodeni saobraćaj,
3. Ministarstvo za šume i upravljanje vodama (do 1989), transformisano je u Ministarstvo životne sredine,
4. Ministarstvo poljoprivrede (preraspodela nadležnosti od 1997 – upravljanje vodama, planiranje, odbrana od poplava, tehničke infrastrukture),
5. Novi Zakon o vodama, 2001 osniva upravljanje rečnim slivom, definiše odgovornosti,
6. MŽS, monitoring, zaštita kvaliteta vode, inspektorati žs.,
7. Nove mere za dozvole, vezane za IPPC za velike instalacije i prebacivanje na lokalni nivo.

River sub-basins

- Berounka
- Dolní Labe
- Dolní Vltava
- Dyje
- Horní Vltava
- Horní a střední Labe
- Morava
- Odra

Sprovođenje Okvirne direktive o vodama u Češkoj Republici

- Izveštaj Ministarstva životne sredine (CZ/ENG)
- Plan sprovođenja je odobren u Januaru 2003, Rešenjem Vlade, br. 15/2003
- Projekat saradnje: Velika Britanija (koordinacija), Francuska, Austrija, Nemačka (Internacionalna komisija za zaštitu reke Labe)
- Područja: planiranje, legislativa, pilot vodna područja, primenjivanje, monitoring, učešće javnosti (čl.14, strategija)

Prioritetne i opasne supstance, liste

Koncept liste osnovan je u 70-tim

- Direktiva 76/464/EEC o o zagađivanju uzrokovanom određenim opasnim supstancama koje se ispuštaju u akvatičnu sredinu Zajednice je predstavljena 4. maja 1976. kao kamen temeljac politike u oblasti voda EU
- Pokriva površinske vode, priobalne morske vode i podzemne vode
- Direktiva 80/68/EEC o zaštiti podzemnih voda od zagađivanja izazvanog određenim opasnim supstancama

Prioritetne i opasne supstance, liste

- Koncept liste I i liste II supstanci (pogledati aneks direktivi 76/464/EEC (kodirano kao 2006/11/EC)
- Lista I supstanci će biti eliminisana
- Lista II supstanci (zagađenje izazvano listom II će biti umanjeno)
- 17 supstanci sa Liste I regulisane od strane „ćerki direktiva“ direktive 76/464/EEC

Prioritetne i opasne supstance, liste

- Lista I i „kandidat list I“ supstance – (1982) Komisija je predložila „kandidate listu I“ od 132 supstance osnovane na a) otpornosti, toksičnosti i sposobnosti bioakumulacije
- Ažuriranje Liste I suspendovano je u početku 90-tih kada je IPPC direktiva 96/61/EC usvojena. Ovo uključuje granične vrednosti emisije za 18 supstanci Liste I kao „minimalni zahtev“

Prioritetne i opasne supstance, liste

- Za određeno zagađenje sa Liste II, države članice moraju osnovati programe za smanjenje zagađenja uključujući ciljeve za kvalitet vode ustanovljene čl.7, dir.76/464/EEC
- EK periodično procenjuje programe za smanjenje zagađenja, pogledati izveštaje o procenama (prekršajne procedure)
- Okvirna direktiva uspostavlja procedure tranzicije kako bi se zamenila dir.76/464/EEC do decembra 2013
- Čl. 6, dir.76/464/EEC, o graničnim vrednostima emisije i standardima kvaliteta je povučena okvirnom direktivom (do datuma stupanja na snagu)

Prioritetne supstance, prioritetne hazardne supstance

- **Direktiva 2008/105/EC** o standardima kvaliteta životne sredine u oblasti politike voda Zajednice:
- Nova lista supstanci sa standardima kvaliteta životne sredine (godišnji proseci i maksimalno dozvoljene koncentracije - MDK)
- Voda, sediment i biota,
- Uzorkovanje i mešanje zona,
- Inventar izvora, balans mase,
- Novi aneks X okvirne dir. (lista prioritetnih i prioritetnih hazardnih supstanci). Zamenjuje Odluku 2455/2001/EC, koja uspostavlja **prvu listu od 33 supstance ili grupa supstanci** koje su prioritet za akciju na nivou Zajednice.

Monitoring (definicije, svrha, klasifikacija)

- Čl. 32, okvirne direktive zahteva sistematičan i komparativan monitoring,
- Čl. 8, okvirne direktive zahteva uspostavljanje programa monitoringa i uzorkovanja u roku od 6 godina nakon stupanja direktive na snagu,
- Aneks 5 detaljno prikazuje šta treba da se meri,
- Tipovi monitoringa: nadzorni, operativni i istražni monitoring.

Monitoring (definicije, svrha, klasifikacija)

- **Nadzorni** – dopunske informacije koje dokazuju inicijalnu procenu statusa vode (biološki parametri, hidromorfologija, fizičko-hemijski parametri),
- **Operativni monitoring** – vezan za programe (kratkoročne)
- **Istražni monitoring** – ad hoc u problematičnim područjima kako bi se popravila situacija,
- Svrha – procena statusa vode i obima ljudskog uticaja

Monitoring (definicije, svrha, klasifikacija)

Klasifikacioni sistemi za površinske vode:

- a) Hemijska i biološka procena
- b) Hemijski parameters (pH, rastvoreni kiseonik, BPK5, N (amonijak, ukupni), P-ukupni, određeni metali (Zn, Cu, itd.)
- c) Biološke zajednice (plankton, perifiton, bentos, makrofite, ribe)
- d) Hemijska klasifikacija (granične koncentracije, vrednosti prirodnog okruženja),
- e) Biološka klasifikacija (i) biodiverzitet, (ii) indikatorske vrste (indeksi saprobnosti)
- f) Prioritetno zagađenje (sedimenti, ribe, ljuskari)

Katastar, dozvole i izveštaji

- Podaci i informacije neophodne u svrsi regulacije i planiranja treba da su strukturane (upravljanje podacima)
- Katastar zagađivača (odnos ka Okvirnoj direktivi, Lista I i Lista II) IPPC ili ne, takođe Direktiva 2008/105/EC, Evropski registar oslobađanja i transporta zagađenja,
- Baza podataka o uzimanju vode/dozvole za ispuštanje otpadne vode,
- Izveštaji podneseni od strane korisnika vode/zagađivači se vezuju sa sopstveni monitoring (zaštita kvantiteta i kvaliteta),
- Legalno postavljene obaveze za monitoring i izveštavanje (detaljno opisane u dozvolama za vodu).

Katastar, dozvole i izveštaji

Češka Republika

- Vlada strogo postavlja Liste i granične vrednosti emisije u vezi sa Zakonom o vodama,
- Ministarska regulativa postavlja detaljnije metode, formate izveštavanja, datume izveštavanja, itd.,
- Ministarska regulativa postavlja detaljnije način prijave za dozvolu i sadržaj dozvole,
- Upravljanje kvalitetom zahtevi za laboratorije osnovane regulativom (otpadne vode, voda za piće), akreditacija,
- Monitoring površinske i podzemne vode (ciljevi kvaliteta, programi) – autorizacija od strane Ministarstva za životnu sredinu koja je osnovana nakon akreditacije.

Zaključci, 1 dan

1. Implementacija Okvirne direktive o vodama zahteva saradnju između glavnih aktera, odnosno nadležnih ministarstava,
2. Preporuka, mešovite radne grupe u izradi zakona
3. Implementacioni plan (koji se zahteva od strane EK) je potreban (vremenski okvir),
4. Pored osnovnih hemijskih-fizičkih karakteristika vodnog statusa, relevantne prioritete supstance i prioritete hazardne supstance (kako su definisane od strane Okvirne direktive o vodama) moraju biti identifikovane u kontekstu Srpskog zakonodavstva što je pre moguće.
5. Kombinovani pristup u formulisanju graničnih vrednosti emisije (limiti emisije) odgovara standardima kvaliteta životne sredine koji bi mogli biti postignuti, bi trebao da se usvoji.